

M. Takács Lajos

A történetes valóságérzéklensége

Koch Imre valóban költő: különös tehetség. Világa rendkívül gazdag és bensőséges. Maga érzékeny, mélyen gondolkodó, befelé élő, feltehetően magányos ember. Ötvennégy éves; ez az első kötete. A nyolcvan oldalas, levegősen tördelt könyvben 47 költeménye 32 oldalnyi felületet tölt be. (16 oldalt foglalnak el Kovács Tamás Vilmos változó minőségű rajzai.)

A költőt nem ismerem, a versek keletkezési ideje hiányzik. Druzsin Ferenc fülszövege és a szerzőnek az arcképe alatti három elvont mondata szemlélődő, filozofikus természetűre utal. A portréfotó robusztus, egy tömbből faragott felsőtestet és koponyát mutat. Tekintete fürkésző, távolságtartó; arca öntudatos és jóindulatú, erőt és bátortalanságot egyszerre sugall. Szeretném, ha nem bölcsész, inkább műszaki ember volna...

Ellentétben a már több évtizedes irodalmi-kritikai divattal, fontosnak tartom a szerzők pályájának, sorsának ismeretét is – különösen a költőknél –, ha valamelyikük munkájáról írom adatik. A Tokaji Íróklub X. évkönyvében (2000-ből) a résztvevők névsorában szerepel Koch Walter: az is ő lenne? Az ugyancsak pannon gyökerű Kálmán Béla professzor könyvéből tudom; germán eredetű két utónevünk, a Walter és az Imre is uralkodót, vezetőt jelent. Alkalmassint a csendes, rejtőzködő költő bújócskázik velünk? Nem is említve már Walthert von der Vogelweidét és Szent Imre herceget...

Nincs értelme feltenni a kérdést: kiktől tanult, kik voltak a „mesterei” költőink közül? Munkáinak hangulata, érzelmvilága, látomásossága, természet- és létszemlélete azonban – mutatis mutandis – mégis emlékeztet Berzsenyi, Kisfaludy Sándor, Tóth Árpád, Kosztolányi, Babits, Radnóti; olykor – talán nem véletlenül – Csorba Győző és Takács Gyula műveire is. Festőisége, „plasztikája” erős; érzékelhető és szemlélhető, gazdag és változatos. Természeti és emberalkotta tájainak, vizualitása, asszociációinak látványvilága – esetenként össze nem illő – nagy mestereket idéz; Giottótól Rembrandtig, Paál Lászlótól Szőnyi Istvánig, Csontvárytól Gulácsy Lajosig, Vaszary Jánostól Bernáth Aurélig, sőt, kubista-futurista városképekig. Természetesen nem gondolom, hogy az általam igazolhatónak vélt költészeti és festészeti párhuzamok Koch Imre tudatosan megkonstruált elméleti és érzékenységitogtatásai volnának; ez abszurdum lenne. Azt viszont bizonyíthatónak tartom, hogy a szerző kiterjedt és mély irodalmi-képzőművészeti érdeklődésének, bensőséggel megélt műveltségének természetese következményei.

Talán ifjúkori élményeinek lenyomataként, szövegeiben felfedezhetjük az 1960-as, '70-es évek modern „magas”- és „populáris” kultúrájának egyes irányzatait, azok szerkesztés-, szemlélet- és kifejezőmódjait: Antonioni és Jancsó hosszú, halk, lassú „snittjeit”; a filozofikus sci-fi-szerzők (írók és filmrendezők) élőt és élettelen

kozmosz-kozmozgonikus egységben, a végtelen mindenség csendes lüktetésével visszaadó poézisét; a legjobb természetfilmek alkotóinak Földünk teljes élővilágát rokonainkka lelkesítő feltétlen humanitását. „Horribile dictu”: a költemények némely szó szerkezetében, mondataiban „egy az egyben visszaköszönnek”, pl. Máté Péter, S. Nagy István, Demjén Ferenc, Pataky Attila slágerszövegei. A versek egy része történeti helyszíneinek, „életképeinek” hangulata, profán szertartásossága, szimbolikája, sugallt moralitása és műveltség-eszménye az antik Hellász és Róma megidézésétől, ószövetségi tartalmak, a népvándorlás kori pogányság és a középkori Krisztus-hit reminiscenciáin át, reneszánsz és barokkos pillanatok felvillantásáig vezetnek az érzékeny olvasót.

Minden látszólagos távolságtartása, rejtőzködése ellenére – örömmre – Koch Imre szövegeiben felfedezhetők, megbecsült módon jelen vannak a költő szűkebb és teljes hazája, a magyar nyelv iránt érzett érzelmi elkötelezettségének és mai, sok tekintetben nagyon rossz világunk iránti kritikájának tanúságtételei. Szemér-

mesen, visszafogottan, olykor csupán utalással, de bensőségesen szól kedves barátairól és a szeretett nő(k)ról is. A szó legtágabb értelmében szabad versei használhatatlanná – és szükségtelessé – teszi a „klasszikus” verstan kategóriáit. Az ún. „központozás”; a nagybetűk és az írásjelek teljes mellőzése jól használható eszköz ad a költő kezébe: a rövid „verssorok” többsége asszociatív-szintaktikai kapcsolatba lép, hol a megelőző, hol a következő sorral, gyakran előre-hátra egyaránt. Ezek az érzelmi-gondolati „enjambement”-ok tágassá, többértelművé, sejtelmessé „varázsolják” a szöveget.

Koch Imre biztonsággal, mesterien bánik a magyar nyelvvel; ezért különösen bosszantó az a néhány ügyetlen, lapos szóhasználat, amely az ismeretlenségben maradt, névtelen szerkesztő mulasztásának róható fel; a gondatlan, igénytelen „ciklusszervezés”-sel, valamint az illusztrációk tartalmi és tördelési szempontból is figyelmetlen, rossz elhelyezésével együtt. *A Nap sárga arca* egy tapasztalt, öregedő, alig ismert költő kései, számomra mégis revelatív erejű bemutatkozása.

(Koch Imre: *A Nap sárga arca. Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 2008*)